

ŞANS OYUNLARINA İLİŞKİN BİR ARAŞTIRMA

Erkan IŞIĞIÇOK*

Özet

Bu araştırmada, Milli Piyango İdaresi tarafından düzenlenen şans oyunlarına ilişkin görüş ve beklentilerin betimsel olarak ortaya konulması amaçlanmıştır. 26 sorudan oluşan anket formu Bursa'da 1520 denek üzerinde Mayıs 2002 ile Ağustos 2002 döneminde uygulanmıştır. Uygulanan anketlerdeki sorular kodlanarak Statistica paket programına girilmiştir. Böylece, her bir sorunun (değişkenin) frekans bölünmeleri ve grafikleri şeklindeki özet istatistikler elde edilmiş ve yorumlanmıştır. Araştırma bu yönüyle, derlenen verilerin özeti niteliğindeki betimsel istatistiklere dayanır.

Anahtar Kelimeler: Şans, şans oyunları, ikramiye, beklenti, eğilim, anket, betimsel istatistikler.

Abstract

In this research it is aimed to reveal the expectations and ideas in a descriptive way about luck games organized by National Lottery Management. A questionnaire containing 26 questions was prepared and applied to 1520 samples in Bursa during May 2002 and August 2002 period. Later the questions were coded and entered Statistica Package Program. In that way summarized statistics such as frequency distributions and statistical graphs were obtained and interpreted. In this sense the research is based on descriptive statistics which have the qualifications of the summary of the gathered data.

Keywords: Luck (chance), luck games, bonus, expectation, tendency, questionnaire, descriptive statistics.

---

* Doç. Dr.; Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Ekonometri Bölümü İstatistik Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

1. GİRİŞ

Türkçe’de olumlu anlamda ifade edilen şans (chance, luck, fortune) kavramı, Batı kökenli olup rastlantı anlamında kullanılır. Herhangi bir olayın, hiçbir etki altında kalmadan tesadüfen (rassal olarak) gerçekleşmesi “şans” olarak adlandırılır. Dilimizde, şans kavramı ile aynı anlamda kullanılan “talih”, “baht”, “kader”, “kısmet” ve “talih kuşu” vb. kavramlar da vardır [TUNÇAY, 1993]. Şans kavramı belirsizlik ifade etmesi nedeniyle, istatistik biliminde olasılık konusu ile açıklanır.

Tarihsel süreç içinde şans oyunlarının başında piyango gelir. Ülkemizde 1926-1939 döneminde “talih kuşu” olarak adlandırılan Tayyare Piyangosu, bu dönemden sonra yerini günümüzdeki Milli Piyangoya bırakmıştır. Eskiden ayda bir (yılda toplam 12) kez çekiliş yapılırken, artan ilgi üzerine 1975 yılından itibaren her ayın 9., 19. ve 29. gününde olmak üzere, yılda toplam 35 çekiliş yapılmasına karar verilmiştir. Her yıl 31 Aralık günü ise yılbaşı özel çekilişi yapılır [www.millipiyango.gov.tr].

Bilgi çağı olarak adlandırılan günümüzde, Milli Piyango İdaresi de çağın gereklerine uyarak, dünyada pek çok ülkede yaygın olarak oynanan Loto (Lotto, Lottery, Lotteria, Lotarie) oyunlarını düzenlemeye başlamıştır. Her Cumartesi akşamı çekilen Sayısal Loto oyununun ilk çekilişi 16.11.1996 tarihinde gerçekleşmiş ve 28 Aralık 2002 tarihine kadar toplam 320 hafta boyunca çekiliş yapılmıştır. Sayısal Lotonun aşırı ilgi görmesi üzerine, 20.06.2001 tarihinden itibaren Şans Topu adı verilen bir başka oyun düzenlenmeye başlanmıştır. Her Çarşamba akşamı çekilişi yapılan Şans topunun, 25 Aralık 2002’ye kadar toplam 80 hafta çekilişi gerçekleştirilmiştir.

Her ayın 9., 19. ve 29. günü çekilişi yapılan Milli piyango dışında, Cumartesi ve Çarşamba akşamları çekilişi yapılan Sayısal Loto ve Şans oyunlarına 12.08.2002 tarihinden itibaren On Numara adında yeni bir oyun katılmıştır. Söz konusu oyunun da, 30 Aralık 2002’ye kadar toplam 21 hafta çekilişi gerçekleştirilmiştir. Milli Piyango İdaresi; Milli Piyango, Sayısal Loto, Şans Topu ve On Numara dışında, Hemen Kazan, Labirent, vb. oyunları da düzenlemektedir.

Ülkemizde Milli Piyango İdaresi tarafından düzenlenen bu şans oyunları dışında, Türkiye Jokey Kulübü tarafından at yarışları ve Spor Toto Teşkilatı Müdürlüğü tarafından da Süper Toto, Skor Toto ve Süper Gol oyunları organize edilmektedir.

2. ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEM HACMİ ve YÖNTEM

Gelir dağılımının bozulması, tüketim eğiliminin artması, şans oyunlarının reklamlarla özendirilmesi ve ikramiye bedellerinin çok yüksek meblağlara ulaşması vb. sonucunda, şans oyunlarına olan ilgi giderek artmaktadır

[Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. GİTMEZ, 1986]. Bu çalışmanın amacı, insanların şans oyunlarına artan ilgisinin boyutunu belirlemek ve şans oyunlarına ilişkin görüş ve beklentilerini betimsel (descriptive) olarak ortaya koymaktır. Bu amacı gerçekleştirmek için, 26 sorudan oluşan bir anket formu hazırlanmış ve Bursa'da en az bir şans oyununu oynayan 1520 kişi üzerinde uygulanmıştır. [Piyangonun sosyal ve ekonomik etkileri için bkz. STAUB, 1994, s.37-59].

Anakütle en az bir şans oyunu oynayan deneklerden oluşmaktadır. Bursa'da kaç kişinin en az bir şans oyunu oynadığına ilişkin kesin bilgi olmaması nedeniyle, anakütle hacmi belirli değildir. Ancak, Bursa nüfusu 1,8 milyon ve her altı kişiden biri veya aynı anlama gelmek üzere, Bursa nüfusunun altıda birinin (kesin olmamakla birlikte kabaca) en az bir şans oyunu oynadığı varsayıldığında, anakütle hacmi tahmini olarak 300.000 olarak bulunur. Anakütlenin binde 5'i seçilirse örneklem hacmi 1500 olarak bulunmuş olur. Kuşkusuz burada şans oyunlarına ilişkin yaş sınırlaması nedeniyle, 18 yaşın altındaki kişiler de hesaba dahil edildiğinde bu sayı daha da az olacaktır. Fazladan uygulanan 20 deneye ilişkin anket formları araştırmadan çıkarılmamış ve böylece anket formu 1520 deneye uygulanmıştır. Söz konusu 1520 deneye seçiminde ise basit rassal örneklemeden yararlanılmıştır.

Örneklem hacminin (denek sayısının) seçiminde, George Gallup ve ekibinin 1939'da geliştirdiği ve 1500 ile 3000 denek üzerinde güvenilir sonuçlara ulaşmayı sağlayan örnekleme yöntemlerine başvurulabilir [BAŞ, 2001, s. 36-37]. Kuşkusuz bu da kaba bir yaklaşımdır. Örneklem hacmini belirlemek için,

$$n = \frac{t^2 pq}{d^2}$$

formülü de kullanılabilir [BAŞ, 2001, s. 43-46]. Burada

n : Örneklem hacmini,

p : İncelenen olayın ortaya çıkma olasılığını (burada şans oyunu oynayanların oranını)

q : İncelenen olayın ortaya çıkmama olasılığını,

t : Belirli anlamlılık düzeyinde, kritik t değerini ve

d : Olayın ortaya çıkma olasılığına göre kabul edilen $\pm$ örnekleme hatasını gösterir.

O halde, 6 kişiden 1'inin şans oyunu oynadığı varsayımıyla $p= 1/6= 0,1667$ ve $q=0,8333$ olur. % 5 anlamlılık düzeyindeki kritik t değeri 1,96'dır. Örneklem hatası olarak da $\pm \% 2,5$ değeri kullanılırsa,

$$n = \frac{1,96^2 (0,1667)(0,8333)}{0,025^2} = 1536$$

bulunur.

Diğer taraftan, basit rassal örnelemeye göre, anakütledeki birimlerin seçilen örnekleme girme şansısı eşit olmalıdır. Bu nedenle, şans oyunu oynamayan kişilere anket formu uygulanmamış ve en az bir şans oyununu oynayan kişiler toplumun her yaş, cinsiyet, eğitim durumu, meslek grubu ve gelir grubundan rassal (tesadüfi) olarak seçilmeye çalışılmıştır [*Basit rassal örnekleminin uygulamasındaki sakıncalar için bkz. HUFF, 1995, s.24-30*].

Araştırmanın örnekleme hacmi yeterli olmakla birlikte, sadece Bursa'da uygulanması nedeniyle Türkiye'nin tamamını temsil etme yeteneğinin zayıf olduğu ve sadece Bursa'ya ilişkin pilot bir çalışma olduğu söylenebilir. Bu nedenle, elde edilen sonuçların Türkiye geneli için değil, sadece Bursa halkının şans oyunlarına ilişkin görüş ve eğilimleri hakkında bilgi vereceğini belirtmekte yarar vardır.

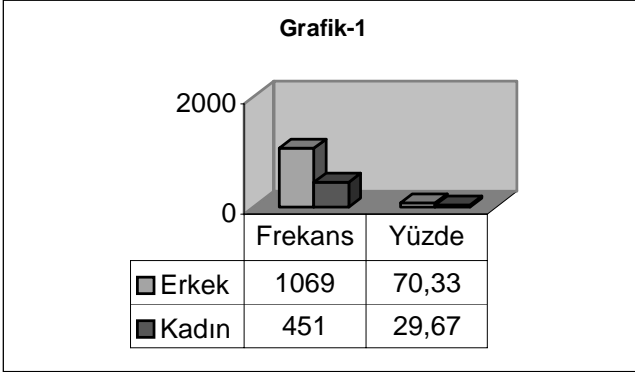
Araştırmada, Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Ekonometri Bölümü dördüncü sınıf öğrencileri anketör olarak görev almıştır. İstatistik alt yapısı güçlü olan bu öğrencilere tez dersinde, anket soruları ayrıntılı olarak açıklanmış ve tarafsız (yansız) bir araştırmanın nasıl uygulanacağı konusunda eğitim verilmiştir. Mayıs 2002 ile Ağustos 2002 döneminde toplanan veriler Statistica paket programına girilmiş ve aşağıda belirtilen sonuçlara ulaşılmıştır.

3. ARAŞTIRMA SONUÇLARI

Araştırmada hazırlanan anket formu üç temel soru grubundan oluşmaktadır. Bunlardan ilki, seçilen deneklerin sosyo-ekonomik özellikleridir. Bu grupta, deneklerin **Cinsiyet, Yaş, Meslek/Konum, Eğitim Durumu, Aylık Net Gelir ve Geliri Algılama** değişkenlerine ilişkin sorular yer almıştır. İkinci grupta şans oyunlarına ilişkin sorular ve üçüncü grupta da, şans oyunlarını oynayanların beklentilerine veya aynı anlama gelmek üzere umutlarına ilişkin sorular bulunmaktadır. Şans oyunlarını oynayan kişilerin tutumlarının, görüş ve eğilimlerinin ölçülmesinde ise, beşli Likert ölçeğinden yararlanılmıştır. [*Bu konuda bkz. TEZBAŞARAN, 1997*].

3.1. Deneklere İlişkin Bazı Sosyo-Ekonomik Bulgular

Şans oyunları oynayan 1520 denegın cinsiyet dağılımı Grafik-1’de, yaş dağılımı ise Grafik-2’de görüldüğü gibidir.

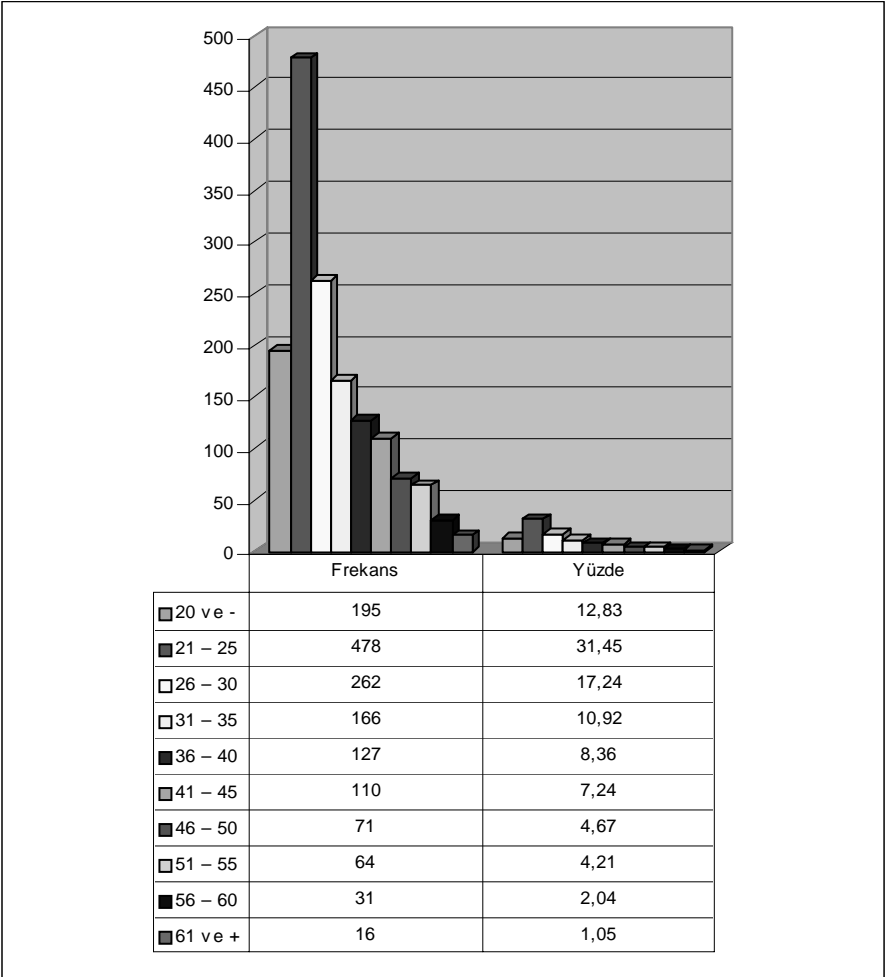
Grafik 1: Cinsiyet Dağılımı

Söz konusu grafik incelendiğinde, deneklerin % 70,33’ünün erkek, % 29,67’sinin kadın olduğu görülür. Hemen ekleyelim ki, buradan erkeklerin % 70,33’ünün, kadınların da % 29,67’sinin herhangi bir şans oyununu oynadığı şeklinde bir sonuç çıkarılmamalıdır. Bu oranlar, araştırmada rassal olarak seçilen (veya karşılaşılan) oranlardır.

Grafik-2’deki veriler incelendiğinde, deneklerin % 12,83’ü 16 ile 20; % 31,45’i 21 ile 25; % 17,24’ü 26 ile 30; % 10,92’si 31 ile 35; % 8,36’sı 36 ile 40; % 7,24’ü 41 ile 45; % 4,67’si 46 ile 50; % 4,21’i 51 ile 55; % 2,04’ü 56 ile 60 ve nihayet % 1,05’i ise 61 ve daha yüksek yaşları arasında olduğu görülür. Bunun dışında, deneklerin yaşlarının ortalaması 30,72; standart sapması 10,87; minimum yaş 16; maksimum yaş 76 ve medyan yaş 27 iken, birinci kartil 22 ve üçüncü kartil 37 olarak bulunmuştur.

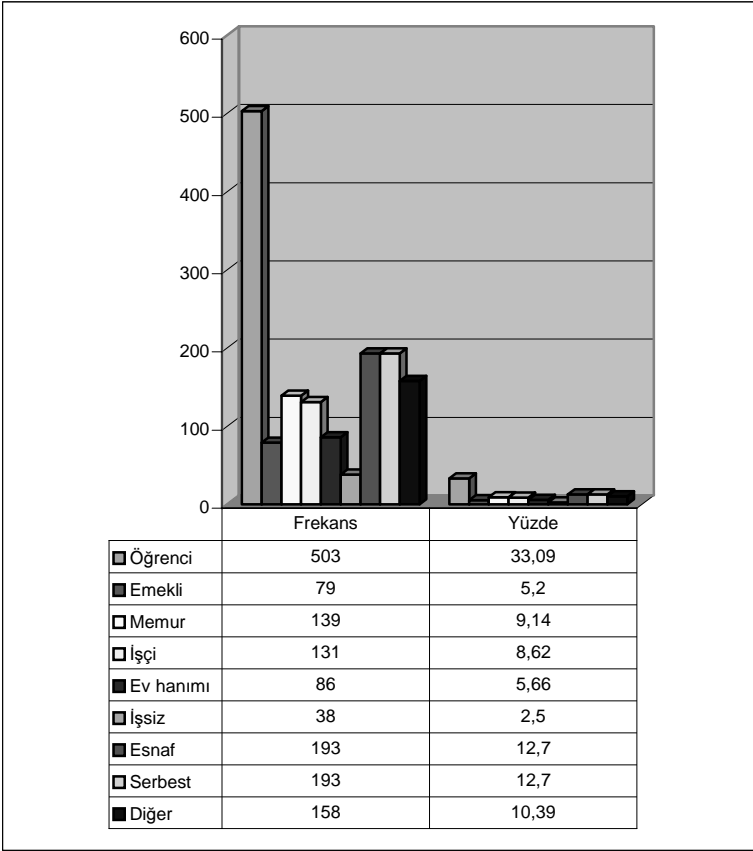
Medyan yaşın 27 olması, deneklerin % 50’sinin 27 yaşının altında, diğer yarısının ise 27 yaşının üzerinde olduğunu ifade eder. Aynı mantıkla, birinci kartilin 22 ve üçüncü kartilin 37 olmasının anlamı, deneklerin % 25’i 22 yaşının altında % 25’i 37 yaşının üzerinde ve % 50’si ise 22 ile 37 yaşları arasında olduğunu gösterir. Son olarak yaşların standart sapması 10,87 ve standart hatası 0,2788 olarak bulunmuştur.

Diğer taraftan, 1520 denegın, Meslek/Konum değişkeninin dağılımı Grafik-3’de, Eğitim Durumu değişkeninin dağılımı Grafik-4’de, aylık net gelirlerinin dağılımı Grafik-5’de ve gelirlerini algılama durumları ise Grafik-6’da görüldüğü gibi gerçekleşmiştir.

Grafik 2. Yaş Dağılımı

Deneklerin meslek/konum dağılımına ilişkin Grafik-3 incelendiğinde, deneklerin % 33,09'u öğrenci, % 12,7'si esnaf, % 12,7'si serbest meslek sahibi, % 9,14'ü memur, % 8,62'si işçi, % 5,66'sı ev hanımı, % 5,20'si emekli, % 2,50'si işsiz ve % 10,39'u diğer meslek gruplarından oluşmaktadır.

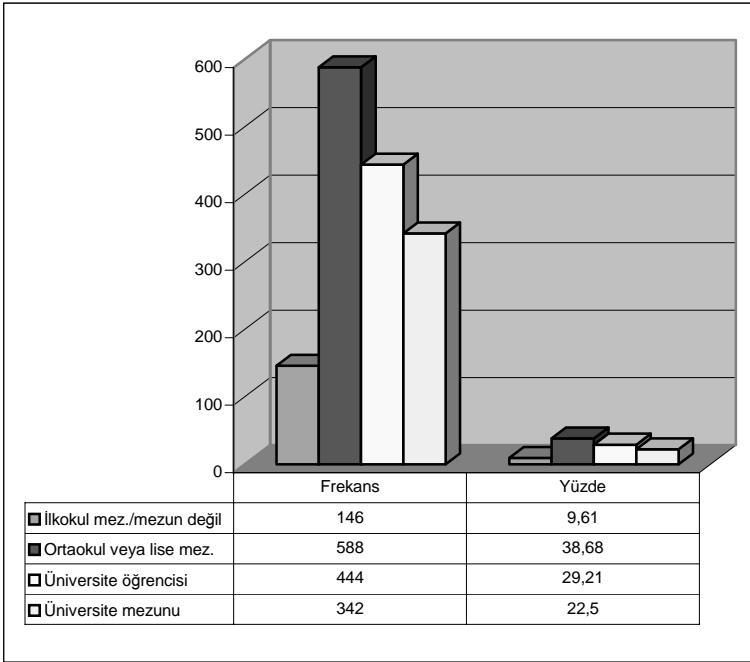

Grafik 3. Meslek/Konum Dağılımı

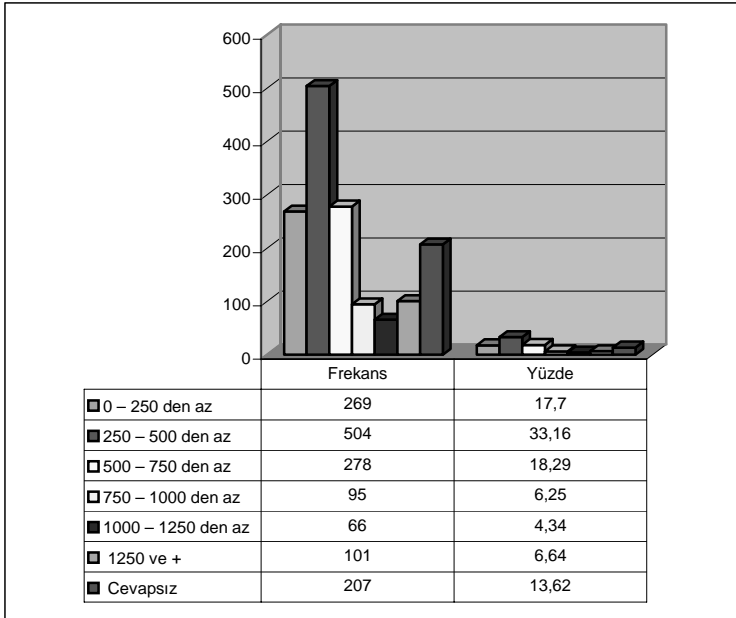
Söz konusu grafik incelendiğinde, deneklerin % 38,68'i ortaokul veya lise mezunu, % 29,21'i üniversite öğrencisi, % 22,50'si üniversite mezunu ve % 9,61'i ilkokul mezunu veya yazar değildir.

Grafik-5 incelendiğinde, (2002 yılı itibariyle) deneklerin % 17,70'i 250 milyon TL'den daha az aylık net gelire sahip iken, % 33,16'sı 250 ile 500 milyon TL, % 18,29'u 500 ile 750 milyon TL, % 6,25'i 750 milyon TL ile 1 milyar TL, % 4,34'ü 1 ile 1,25 milyar TL ve % 6,64'ü 1,25 milyar ve daha fazla gelire sahiptir. Gelirini belirtmeyenlerin oranı ise % 13,62'dir.

Diğer taraftan, aylık medyan gelir 400 milyon TL, birinci kartil 250 milyon TL ve üçüncü kartil 650 milyon TL olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlar, deneklerin % 50'sinin 400 milyon TL'nin altında, geri kalan % 50'sinin ise 400 milyon TL'nin üzerinde; % 25'inin 250 milyon TL'nin altında, % 25'inin 650 milyon TL'nin üzerinde ve % 50'sinin de 250 ile 650 milyon TL arasında aylık net gelire sahip olduğunu göstermektedir.

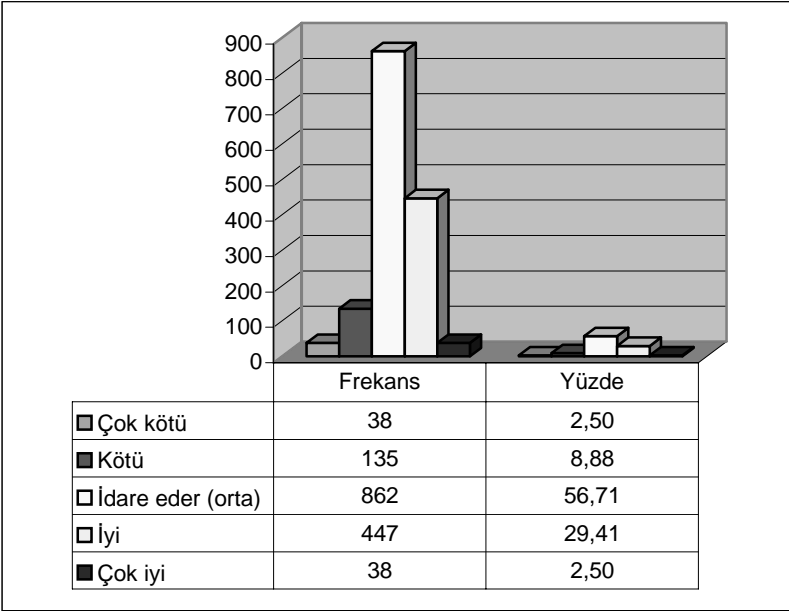

Grafik 4. Eğitim Durumu Dağılımı

Grafik 5. Deneklerin Aylık Net Gelirlerinin Dağılımı

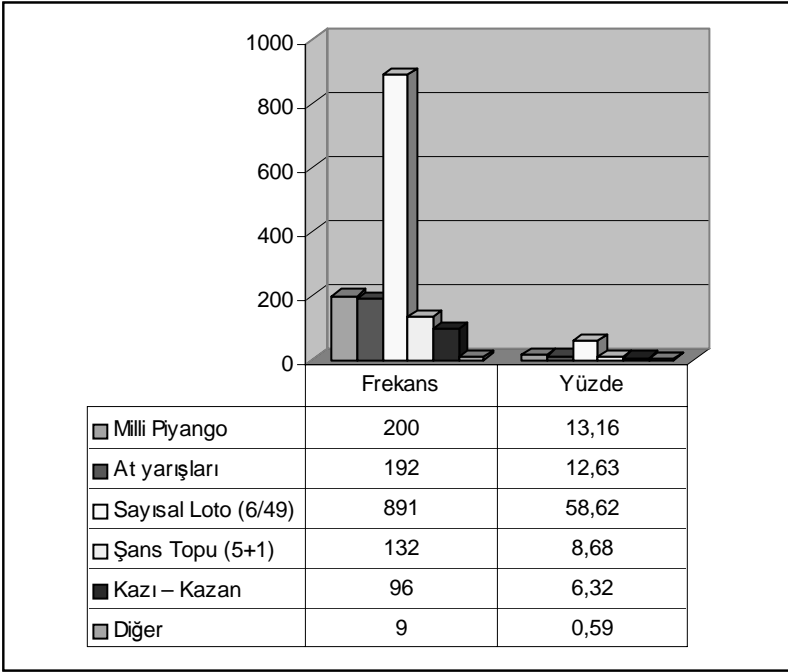
Grafik 6. Deneklerin Gelirlerini Algılama Durumları

Farklı gelir gruplarında olmakla birlikte, deneklere gelir durumlarını hangi kategoride gördükleri veya algıladıkları (hissettikleri) sorulmuş ve Grafik-6'da görülen sonuçlara ulaşılmıştır. Bu bulgulara göre, deneklerin % 56,71'i gelirlerini orta düzeyde veya aynı anlama gelmek üzere, idare edecek düzeyde algılamakta, % 29,41'i iyi, % 8,88'i kötü hissetmektedir. İlginç bir bulgu ise, gelirlerini çok kötü ve çok iyi hissedenlerin % 2,5 ile aynı ve düşük oranda olmasıdır.

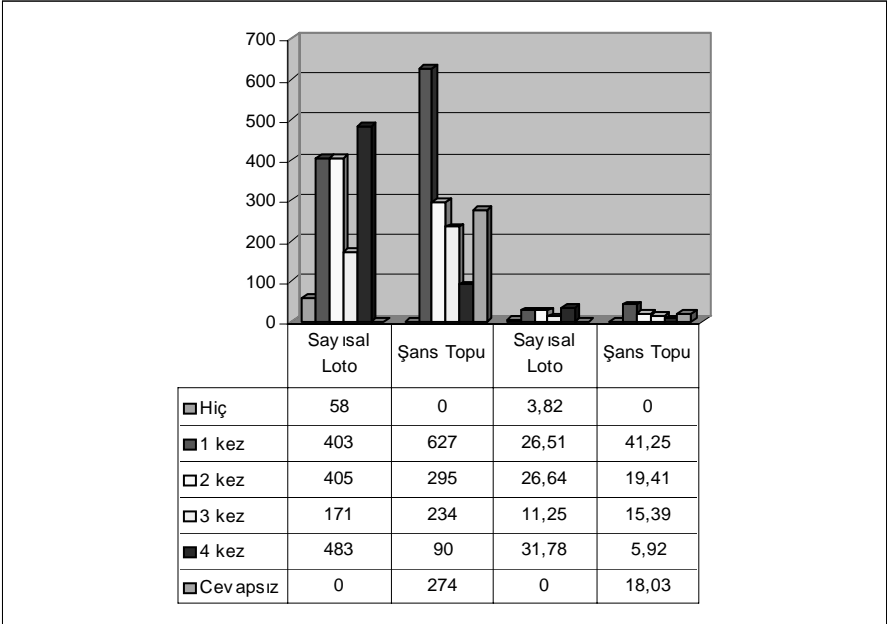
3.2. Şans Oyunlarına İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde deneklere, şans oyunlarına ilişkin dokuz soru sorulmuştur. Bu sorular daha çok, sayısal loto, şans topu, milli piyango ve at yarışlarına ilişkin deneklerin ilgi ve oynama durumlarını ölçmeyi amaçlamaktadır. Şimdi elde edilen bulguları irdeleyelim.

Deneklerin en çok oynadıkları şans oyununa ilişkin bulgular Grafik-7'deki gibidir. Buna göre, deneklerin % 58,62'si sayısal lotoyu, % 13,16'sı milli piyangoyu, % 12,63'ü at yarışlarını, % 8,68'i şans topunu, % 6,32'si ise kazı-kazan oyununu en çok oynadıklarını belirtmiştir. Araştırmanın yapıldığı dönemde On Numara oyununun henüz oynanmadığını hatırlatalım.

Grafik 7. En Çok Oynanan Şans Oyunu

Grafik 8. Bir Ayda (4 Haftada) Oynanan Sayısal Loto ve Şans Topu Sayısı (Sıklığı)

En azından bir şans oyununu oynayan kişilere uygulanan bu araştırmada, deneklerin % 3,82'si sayısal loto oynamadıklarını belirtmiştir. Deneklerin % 31,78'i her hafta sayısal loto oynarken, % 26,64'ü ayda iki kez, % 26,51'i bir kez ve % 11,25'i ise üç kez oynamaktadır.

Benzer şekilde, deneklerin % 41,25'i ayda ortalama bir kez şans topu oynarken, % 19,41'i iki kez, % 15,39'u üç kez oynarken, % 5,92'si ise her hafta şans topu oynamaktadır. Bu soruya yanıt vermeyen % 18,03'lük dilim ise, şans topunu oynamayanlar olarak yorumlanabilir. Diğer taraftan, haftalık oynanan Sayısal Loto ve Şans Topu ortalama kolon sayıları Tablo-1'deki gibi gerçekleşmiştir.

Tablo 1. Haftalık Oynanan Sayısal Loto ve Şans Topu Ortalama Kolon Sayıları

Sayısal Loto			Şans Topu		
Kolon Sayısı	Frekans	Yüzde	Kolon Sayısı	Frekans	Yüzde
2	80	5,26	1	31	2,04
3	62	4,08	2	80	5,26
4	224	14,74	3	61	4,01
5	98	6,45	4	111	7,30
6	116	7,63	5	348	22,89
7	4	0,26	6	39	2,57
8	618	40,66	7	2	0,13
9 ve +	227	14,93	8	57	3,75
Cevapsız	91	5,99	9	1	0,07
Toplam	1520	100	10	95	6,25
Not : Tabloda görünmemekle birlikte, 16 kolon Sayısal Loto oynayanların oranı % 6,18; 24 kolon oynayanların oranı % 1,71 ve 32 kolon oynayanların oranı % 1,58'dir.			11 ve +	74	4,87
			Cevapsız	621	40,86
			Toplam	1520	100,00

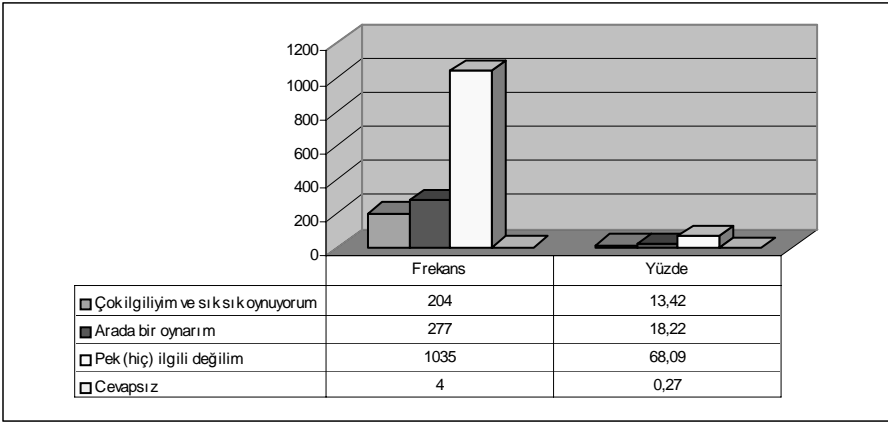
Veriler incelendiğinde, deneklerin % 40,66'si oynadığı haftalarda bir kupon (8 kolon) Sayısal Loto oynarken, % 22,89'u bir kupon (5 kolon) Şans Topu oynamaktadır. O halde, Grafik-8 ve Tablo-1'deki verilerden hareketle, araştırmanın yapıldığı Mayıs-Ağustos 2002 döneminde Sayısal Lotunun daha fazla oynandığı söylenebilir.

Diğer taraftan, deneklere Sayısal Loto ve Şans Topunu oynama biçimleri sorulmuş ve % 74,28'i "Bilhassa kendim oynar ve yatırım" yanıtını verirken, % 21,44'ü seyyar bayiden gördüğünde aldığını belirtmiştir. Aynı

mantıkla, Sayısal Loto ve Şans Topu oynama yöntemine ilişkin sorulara, deneklerin % 64,28'i "Sayıları rasgele seçerim" yanıtını verirken, % 10,85'i hazır oynanmış kupon aldığını, % 9,67'si makine veya bilgisayar ile oynadığını, % 7,24'ü en çok çıkan sayılara göre oynadığını, % 2,76'si loto kalemi ile oynadığını, % 4,87'si ise bunların dışında yöntemler kullandığını belirtmiştir.

Deneklere 31 Aralık Yılbaşı Özel çekilişinde Milli Piyango Bileti alma durumuna ilişkin sorulara, % 24,47'si arada bir alırım yanıtını verirken, % 9,08'i pek (hiç) almam yanıtını vermiştir. Hemen hemen her sene mutlaka alırım yanıtını veren olmaz iken, deneklerin geri kalanı bu soruyu cevapsız (boş) bırakmıştır.

Aynı mantıkla, deneklere at yarışları ile ilgilenme durumları sorulmuş ve Grafik-9'daki sonuçlara ulaşılmıştır.

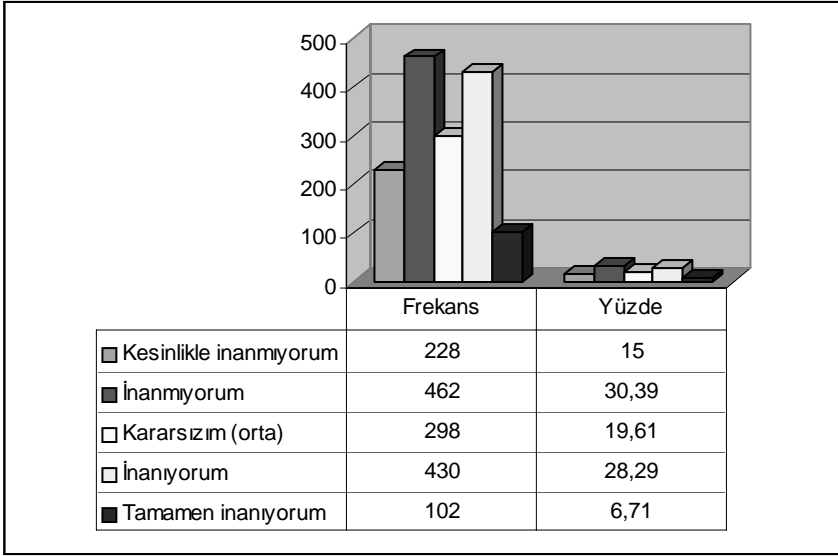
Grafik 9. At Yarışları İle İlgilenme Durumu

Grafik-9 incelendiğinde, deneklerin % 68,09'u at yarışları ile pek (hiç) ilgili olmadıklarını belirtirken, % 18,22'si arada bir oynadığını ve % 13,42'si ise çok ilgili ve sık sık oynadığını belirtmiştir.

3.3. Beklentilere (Umutlara) İlişkin Bulgular

1520 deneye, şans oyunlarındaki beklentilerine ve umutlarına ilişkin 11 soru sorulmuştur. Bu sorular beklentilere ve umutlara ilişkin olmasının dışında; deneklerin riske karşı tutumları, büyük ikramiye çıkması durumundaki tutumları, ne kadarlık ikramiye bedelinin çıkmasını istedikleri, hayatlarında en çok gerçekleştirmek istedikleri, paraya mı yoksa kariyere mi daha

fazla önem verdikleri, paranın saygınlık getirip getirmediği ve gelir dağılımındaki eşitsizliğin şans oyunlarına etkisinin olup olmadığı şeklindedir.

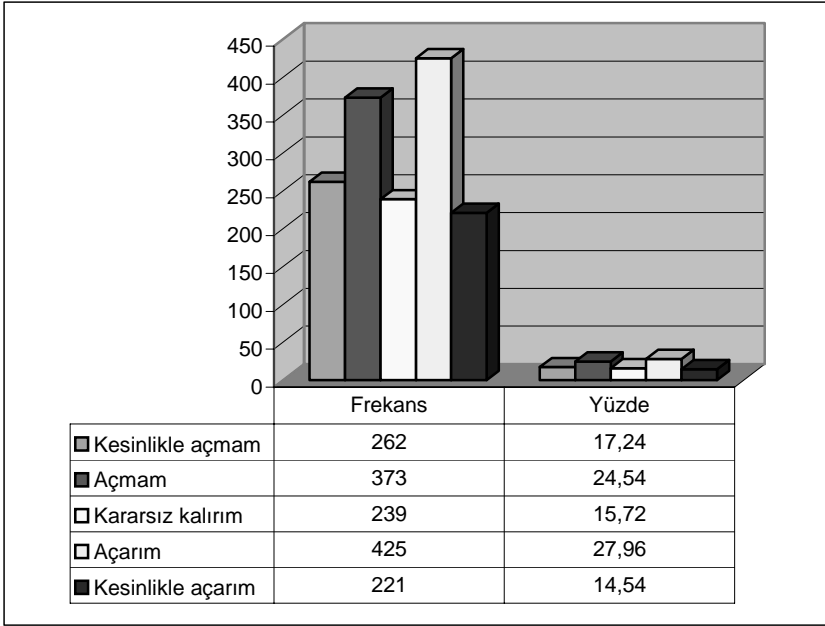

Grafik 10. Sihirli Değneğe İnanma Durumu

Deneklere “Günün birinde sihirli bir değneğin tüm yaşantınızı değiştireceğine inanıyor musunuz?” şeklinde sorulan soruya Grafik-10’daki yanıtlar verilmiştir. Grafik-10 incelendiğinde, deneklerin % 45,39’u sihirli değneğin tüm yaşantılarını değiştireceğine inanmadığını belirtmiştir. Bu oranın % 15’i şiddetli derecede inanmadığı yönündedir. Diğer taraftan, deneklerin % 35’i sihirli değneğin tüm yaşantılarını değiştireceğine inandıklarını söylemiştir. Bu oranın da % 6,71’i tamamen inanma yönündedir.

Deneklerin riske karşı tutumlarını ölçmek üzere, “Bir şans perdesi olduğunu ve bu perdeyi açmanız durumunda ölüm de dahil olmak üzere çok kötü olaylar olabileceği veya hayal edemeyeceğiniz kadar güzellikler/zenginlikler olabileceği gibi iki durum varsa ve şanslar eşit olsa, perdeyi açar mısınız?” şeklinde sorulan soruya % 41,78 oranında açmam, % 42,50 oranında açarım ve % 15,72 oranında kararsız kalırım yanıtı verilmiştir.

Kuşkusuz, perdeyi açma düşüncesinde olan kişiler risk seven, açmak istemeyenler ise risk sevmeyen kişiler olarak yorumlanabilir. Bu mantıkla, deneklerin % 41,78’i riske girmeyi sevmez iken, % 42,50’si riske girmeyi seven kişilerdir. Ayrıca, deneklerin % 17,24’ü riske karşı aşırı duyarsız (kesinlikle riske girmek istemeyen) ve % 14,54’ü ise riske karşı aşırı duyarlıdır.

Grafik 11. Deneklerin Riske Karşı Tutumları

Diğer taraftan, deneklere bazı konulara (ifadelere) katılıp katılmadıklarına ilişkin sorulara verdikleri yanıtlar Tablo 2'deki gibi elde edilmiştir. Tablo-2'deki sonuçlar incelendiğinde, şans oyunlarında bir gün kendilerine büyük ikramiye çıkabileceğine inananların (katılanların) oranı % 48,68 iken, inananların oranı % 27,24'tür. Deneklerin % 24,08'i ise şans oyunlarında bir gün kendilerine büyük ikramiye çıkabileceği düşüncesi konusunda kararsız (belirsiz veya ortada) olduklarını belirtmişlerdir.

Bir diğer bulgu ise, örneğin 2 Trilyon TL'lik büyük ikramiye bedelinin kendilerine çıkması durumunda, ikramiye bedelini Ankara'daki Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü'nden gizlice ve kimseye söylemeden alacağını belirtenlerin oranı % 66,84; bu yaklaşıma katılmayanların oranı % 25,79 ve kararsız kalanları oranı ise % 7,37 şeklindedir.

Yine, Tablo-2'deki sonuçlara göre, deneklerin % 60'ı paranın kariyerden önemli olmadığı görüşüne sahip iken, % 31,18'i paranın kariyerden önemli olduğu görüşüne inanmaktadır. % 8,82'lik orandaki denek ise bu konuda kararsız veya bu görüşe inanma ile inanmama arasında kalmıştır. Buna karşılık, paranın saygınlık getireceğine inananların oranı % 49,08 iken, inananların oranı % 37,24 ve bu konuda kararsız kalanların oranı % 13,68 şeklindedir.

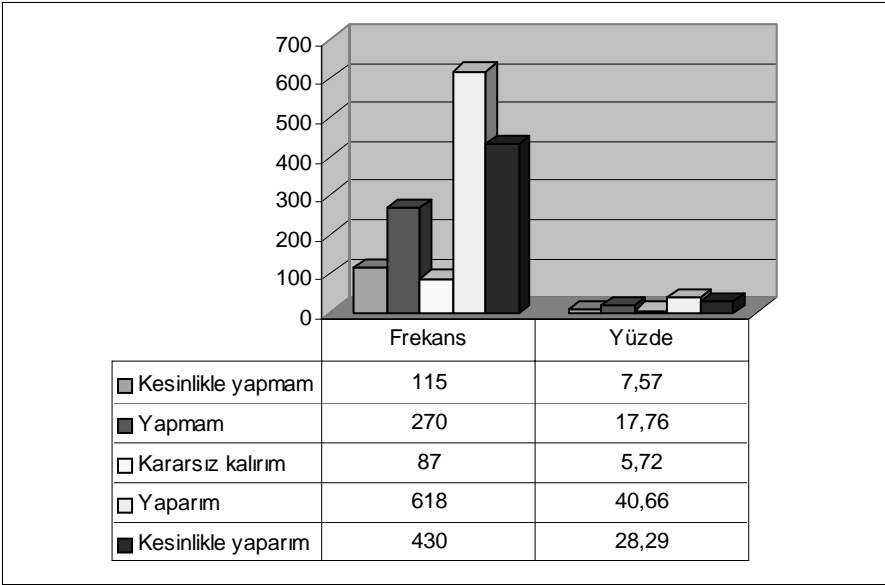
Tablo 2. Deneklerin Bazı Konulara İlişkin Görüşleri

		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
Şans oyunlarında bir gün size de büyük ikramiye çıkabilir.	Frekans	86	328	366	557	183
	Yüzde	5,66	21,58	24,08	36,64	12,04
	Toplam%	27,24			48,68	
Büyük ikramiye (örn.2 Tril.TL) bana çıkarsa, ikr.bedelini gizlice ve kimseye söylemeden alırım.	Frekans	174	218	112	408	608
	Yüzde	11,45	14,34	7,37	26,84	40,00
	Toplam%	25,79			66,84	
Bana göre para, kariyerden önemlidir.	Frekans	367	545	134	268	206
	Yüzde	24,14	35,86	8,82	17,63	13,55
	Toplam%	60,00			31,18	
Bana göre para, saygınlık getirir.	Frekans	235	331	208	445	301
	Yüzde	15,46	21,78	13,68	29,28	19,80
	Toplam%	37,24			49,08	
Türkiye’de gelir dağılımının bozuk (yoksulluğun) olması, insanları şans oyunl.daha fazla itmektedir.	Frekans	117	94	37	496	776
	Yüzde	7,70	6,18	2,43	32,63	51,05
	Toplam%	13,88			83,68	

Tablo-2’deki son bulgu ise, Türkiye’de gelir dağılımının bozuk (yoksulluğun) olmasının, insanları şans oyunlarına daha fazla yönelteceği düşüncesine katılanların oranı % 83,68 iken, bu fikre katılmayanların % 13,88 ve kararsızların % 2,43 şeklindedir.

Deneklerin çıkmasını istedikleri ikramiye tutarına ilişkin sonuçlar Tablo-3’deki gibi elde edilmiştir. Bu verilere göre, deneklerin % 1,97’si 10 Milyar TL’den az ikramiye bedelinin çıkmasını isterken, % 6,32’si 10 ile 100 (dahil değil) Milyar TL arasında, % 18,29’u 100 ile 500 Milyar TL arasında, % 14,14’ü 500 Milyar ile 1 Trilyon TL arasında, % 18,95’i 1 ile 2 Trilyon TL arasında, % 21,71’i 2 ile 5 Trilyon TL arasında, % 13,69’u 5 Trilyondan fazla ikramiye bedelinin çıkmasını istemektedir.

Deneklere, “Büyük ikramiye size çıkarsa, yaşantınızda ve pek çok şeyde önemli derecede bir değişiklik yapar mısınız?” şeklinde sorulan soruya % 25,33 oranında yapmam, % 68,95 oranında yaparım ve % 5,72 oranında kararsız kalırım yanıtı verilmiştir.

Grafik 12. Büyük İkramiye Çıkması Halinde Yaşantıdaki Değişiklik Yapma Durumu

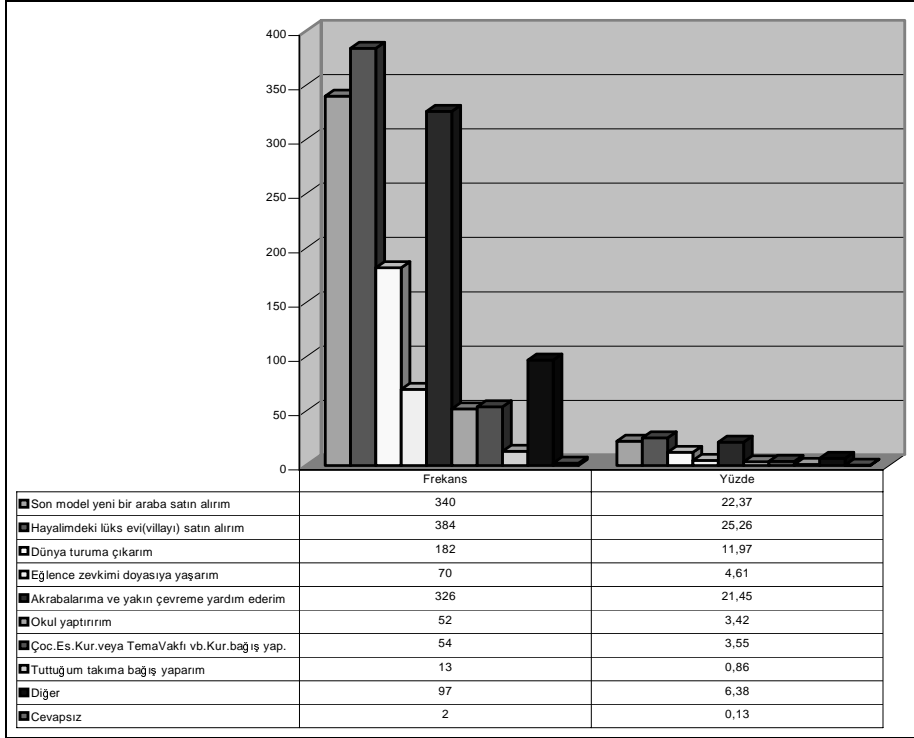
Tablo 3. Deneklerin Çıkmasını İstedikleri İkramiye Tutarına İlişkin Beklentileri

Beklenen İkramiye Tutarı	Sayı	Yüzde
0 – 10 Milyardan az	30	1,97
10 – 100 Milyardan az	96	6,32
100 – 500 Milyardan az	278	18,29
500 M. – 1 Trilyondan z	215	14,14
1 – 2 Trilyondan az	288	18,95
2 – 5 Trilyondan az	330	21,71
5 Trilyondan fazla	208	13,69
Cevapsız	75	4,93
Toplam	1520	100

Diğer taraftan, deneklerden büyük ikramiyenin kendilerine çıkması durumunda, en çok yapmak istedikleri beş olayı önem derecesine göre sıralamaları istenmiştir. Ancak, çok karışıklık yaratmamak düşüncesiyle, sadece en çok istenen veya aynı anlama gelmek üzere, birinci dereceden önem verilen konuya ilişkin sonuçlar Grafik-13'e aktarılmıştır. Deneklerin

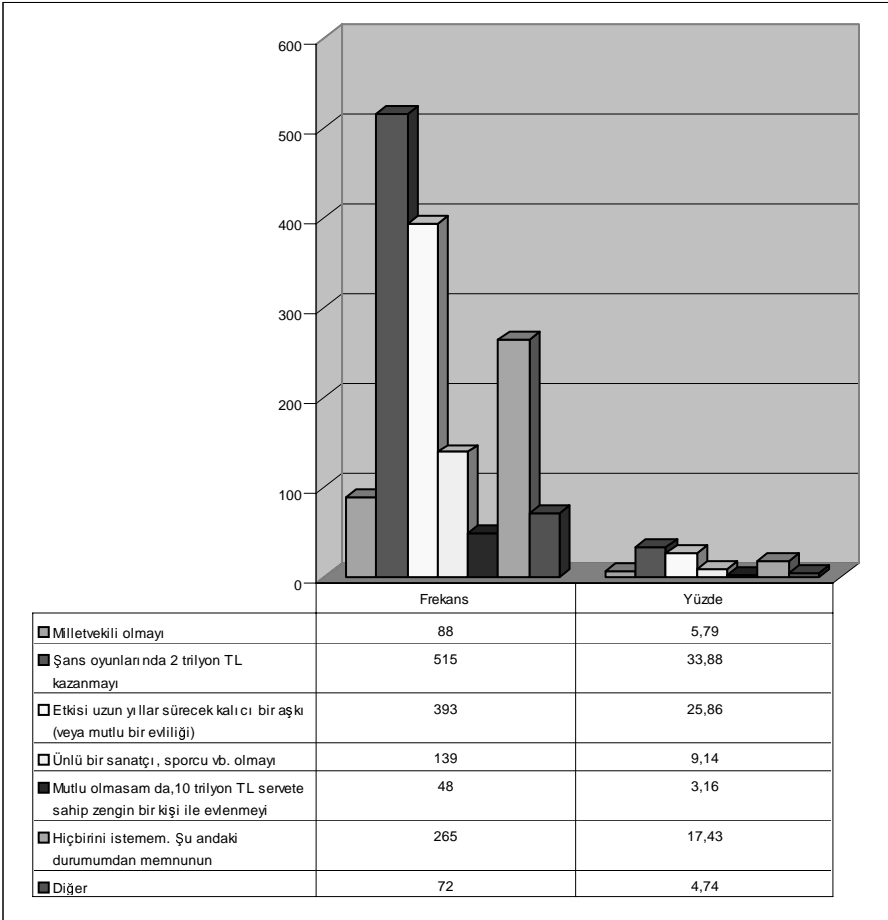

% 26,26'sı hayalindeki lüks evi (villayı) satın almak istediklerini, % 22,37'si son model yeni bir araba satın almak istediklerini ve % 21,45'i akrabalarına ve yakın çevresine yardım etmek istediklerini belirtmiştir.

Grafik 13. Büyük İkramiye Çıkması Halinde Birinci Dereceden En Çok Yapılmak İstenen Olay

Araştırmada sorulan ilginç bir soru da, her birinin seçilme şansı olan alternatif seçeneklerden hangisinin tercih edileceği sorusu olup, Grafik-14'deki sonuçlara ulaşılmıştır. Bu bulgulara göre, deneklerin % 33,88'i şans oyunlarında 2 Trilyon TL kazanmayı ve % 25,86'sı etkisi uzun yıllar sürecek kalıcı bir aşkı (veya mutlu bir evliliği) istemektedir. Deneklerin % 17,43'ü ise şu andaki durumundan memnun olması nedeniyle, bu alternatiflerden hiçbirini istemediklerini belirtmiştir. Nihayet ilginç olan iki bulgudan birisi, deneklerin % 5,79'unun milletvekili olmayı istemeleri iken, % 3,16 gibi çok küçük bir oranının, mutlu olmasa da 10 Trilyon TL servete sahip zengin bir kişi ile evlenmeyi tercih etmeleridir.

Grafik 14. En Çok Gerçekleşmesi İstenen Olay

4. SONUÇ

Tarihsel süreç boyunca, insanoğlu her zaman şans oyunlarına ilgi göstermiştir. Nitekim, günümüzde şans oyunlarını kumar olarak algılayanlar olduğu gibi, riske girme ve/veya şansını deneme olarak algılayanlar da bulunmaktadır. Bununla birlikte, insanları şans oyunlarına iten bazı faktörler vardır. Bunlar arasında işsizlik, gelir dağılımındaki eşitsizliğin artması, tüketim eğiliminin artması, şans oyunlarının yazılı ve görsel medya tarafından özendirilmesi, ikramiye bedellerinin çok yüksek meblağlara ulaşması, vb. çok sayıda faktör sayılabilir. Kuşkusuz bu faktörlerin yanı sıra, küçük bir bedel karşılığında çok yüksek bir ikramiyeyi kazanmanın hayalini ve beklentisini satın alma isteği de vardır.

Şans oyunlarına artan ilginin boyutunu belirlemeyi ve şans oyunlarına ilişkin görüşleri-beklentileri araştırmayı amaçlayan bu çalışmada, 26 soruluk anket formundan yararlanılmış ve Bursa’da en az bir şans oyununu oynayan 1520 kişiden oluşan denek grubu dikkate alınmıştır. % 70,33’ünün erkek ve % 29,67’sinin kadın olduğu; % 50’sinin 27 yaşın altında diğerlerinin ise 27 yaşının üzerinde olduğu; % 33,09’unun öğrenci, % 12,7’sinin esnaf, % 12,7’sinin serbest meslek sahibi, % 9,14’ünün memur, % 8,62’sinin işçi, % 5,66’sının ev hanımı, % 5,20’sinin emekli, % 2,50’sinin işsiz olduğu; % 38,68’inin ortaokul veya lise mezunu, % 29,21’inin üniversite öğrencisi, % 22,50’sinin üniversite mezunu ve % 9,61’inin ilkokul mezunu (veya mezunu değil) olduğu; % 17,70’inin 250 milyon TL’den daha az, % 33,16’sının 250 ile 500 milyon TL arasında, % 18,29’unun 500 ile 750 milyon TL arasında, % 6,25’inin 750 milyon TL ile 1 milyar TL arasında, % 4,34’ünün 1 ile 1,25 milyar TL arasında, % 6,64’ünün 1,25 milyar TL ve daha fazla aylık net gelire sahip olduğu ve nihayet; % 56,71’inin gelirlerini orta düzeyde, % 29,41’inin iyi derecede, % 8,88’inin ise kötü düzeyde algıladıkları deneklerden oluşan bu çalışmada şans oyunlarına ilişkin şu temel bulgulara ulaşılmıştır :

- Mayıs-Ağustos 2002 döneminde sayısal loto, diğer şans oyunlarına göre daha fazla oynanmaktadır.
- Sayısal loto oynayanların % 31,78’i her hafta bu oyunu oynar iken, şans oyunu oynayanların % 41,25’i bu oyunu ayda bir kez oynamaktadır.
- Sayısal loto oynayanların % 40,66’sı daha çok sekiz kolon (bir kupon) oynar iken, şans topu oynayanların % 22,89’u beş kolon (bir kupon) oynamaktadır.
- Deneklerin % 68,09’u at yarışları ile pek (hiç) ilgili değil iken, % 18,22’si arada bir, % 13,42’si ise çok ilgilidir.

Şans oyunlarına ilişkin bu bulgular dışında, deneklerin beklentilerine (umutlarına) ilişkin olarak da şu temel bulgulara ulaşılmıştır :

- Deneklerin % 45,39’u günün birinde sihirli bir değneğin tüm yaşantılarını değiştireceğine inanmaz iken, % 35’i inanmaktadır. Aynı mantıkla, deneklerin % 48,68’i günün birinde büyük ikramiyenin kendisine çıkacağını umar iken, % 27,24’ü büyük ikramiyenin kendisine hiçbir zaman çıkmayacağı görüşündedir. Bu iki bulguya dayanarak, deneklerin yarıya yakını günün birinde şanslarının döneceğini, yaklaşık üçte biri büyük ikramiye veya sihirli değnek beklentisine sahip olmadıklarını ve geri kalanlar ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

- Deneklerin % 14,54'ü riske karşı aşırı duyarlı iken, % 17,24'ü riske karşı aşırı duyarsızdır. Bu aşırı duyarlılık dışında riskli sevenlerin oranı % 42,50, riskli sevmeyenlerin oranı ise % 41,78 olarak belirlenmiş olup, riskli sevenlerin oranı nisbi olarak da olsa daha fazladır.
- Deneklerin üçte ikiden fazlası büyük ikramiyenin kendisine çıkması durumunda, bu ikramiye tutarını gizlice ve kimseye söylemeden alacağını belirtmiştir. Bu bulgunun arkasında, güvenlik gerekçesine ek olarak, toplumumuzdaki akraba ve yakın (hatta uzak) çevrenin yardım beklentisinden kurtulma isteğinin yattığı söylemek yanlış olmayacaktır.
- Paranın kariyerden önemli olduğu görüşüne katılmayan deneklerin oranı % 60 iken, paranın saygınlık getirdiği görüşüne katılan deneklerin oranı % 49,08 olarak belirlenmiştir.
- Deneklerin % 83,68'i ülkemizde gelir dağılımının bozuk (yoksulluğun) olmasının, insanları şans oyunlarına daha fazla ittiği fikrine katılmaktadır.
- Deneklerin % 40,72'si kendisine 1 Trilyondan az ikramiye tutarının çıkmasını isterken, % 40,66'sı 1 ile 5 trilyon arasında ve % 18,42'si ise 5 Trilyon TL'den fazla ikramiye tutarının çıkmasını istemektedir.
- Büyük ikramiyenin kendisine çıkması durumunda yaşantısında ve pek çok şeyde önemli derecede değişiklik yapacağını belirten deneklerin oranı % 68,95 iken, % 25,33'lük oran yaşantısında önemli derecede bir değişiklik yapmayacağını belirtmiştir.
- Büyük ikramiyenin kendisine çıkması durumunda en çok yapılmak istenenlere ilişkin bulgular şunlardır: % 26,26'lık orandaki denek hayalindeki lüks evi (villayı) satın almak istediklerini, % 22,37'lik orandaki denek son model bir araba satın almak istediklerini ve % 21,45'lik orandaki denek ise akrabalarına ve yakın çevresine yardım etmek istediklerini belirtmiştir. Bu bulgular, toplumumuzda insanların lüks ev (veya villa) düşüncesinin birinci derecede, lüks otomobile sahip olmanın ikinci derecede ve akraba veya yakın çevreye yardım etme olgusunun ise üçüncü derecede önemli olduğu gerçeğini destekler niteliktedir. İlk iki bulgu, ülkemizde özellikle 1980 sonrası tüketim eğiliminin artması sonucu, tüketim toplumu olmamızın ve marka ürün kullanımı ile lüks düşkünlüğümüzün artmasının bir göstergesi olarak düşünülebilir. Akraba veya yakın çevreye yardım isteğinin

üçüncü dereceden de olsa önemli olması ise, son derece dikkat çekici bir bulgudur. Bu bulgunun arkasında, ülkemizdeki geleneksel aile yapısı gerçeği yatarken, akraba veya yakın çevreye yardım olgusuna günümüzde hala önem verildiği söylenebilir. Nitekim ülkemizin kriz dönemini Arjantin'deki gibi ağır atlatmamasının nedeni burada aranabilir.

- Bir diğer önemli bulgu ise, deneklerin % 33,88'inin şans oyunlarında 2 Trilyon TL kazanmayı; etkisi uzun sürecek kalıcı bir aşka (veya mutlu bir evliliğe) (% 25,86), ünlü bir sanatçı, sporcu, vb. olmaya (% 9,14), milletvekili olmaya (% 5,79) ve mutlu olmasa da 10 Trilyon TL servete sahip zengin bir kişi ile evlenmeye (% 3,16) tercih etmektedir.
- Nihayet, şu andaki durumundan memnun olduğunu belirtenlerin oranı % 17,43'tür. Bu bulgu da, bu kişilerin kriz döneminde kendilerini işsiz veya daha düşük gelirli olanlarla karşılaştırmalarının bir sonucu olarak yorumlanabilir.

KAYNAKLAR

- Baş, T. (2001), Anket, Seçkin Yayıncılık, Birinci Baskı, Ankara.
- Gitmez, Ali S. (1986), "Yabancılaşan İnsan, Piyango ve Devlet", *Bilim ve Sanat*, (62), Şubat.
- Huff, D. (1995), İstatistik İle Nasıl Yalan Söylenir? Sarmal Yayınevi, (Çev.: Ergin KOPARAN), Haziran.
- Işığışok, E. (1999), "İstatistiksel Proses Kontrolü : Sayısal Loto Sonuçları Üzerine Bir Uygulama Denemesi", Yayınlanmamış Doçentlik Tezi, Bursa.
- Işığışok, E. (2001), "Sayısal Loto Sonuçlarına İlişkin İstatistiksel Bir Değerlendirme", V. Ulusal Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu, (Yayınlanma aşamasındadır), Adana.
- Staub, S. (1994), Kamu Maliyesi Açısından Ulusal Piyangolar, Anadolu Üniversitesi Basımevi.
- Tezbaşaran, A. Ata (1997), Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu, İkinci Bası, Türk Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara.
- Tunçay, M. (1993), Türkiye'de Piyango Tarihi ve Milli Piyango İdaresi, Milli Piyango İdaresi Yayını, Ankara.
- _____, Kanun-Tüzük Yönetmelik, T.C. Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü, Ankara.
- _____, www.millipiyango.gov.tr